

Komentarz do ustawy – Karta Nauczyciela

Ustawa z 26 stycznia 1982 r.

– Karta Nauczyciela

(t.j.: Dz.U. z 2017 r. poz. 1189; zm.: Dz.U. z 2017 r. poz. 60, poz. 2203)

Mając na względzie doniosłą rolę oświaty i wychowania w Rzeczypospolitej Polskiej, pragnąc dać wyraz szczególnej randze społecznej zawodu nauczyciela zgodnie z potrzebami i oczekiwaniami, otwierając niniejszą ustawą drogę do dalszych uregulowań prawnych systemu edukacji narodowej, stanowi się, co następuje:

Rozdział 1. Postanowienia wstępne

Art. 1. [Zakres zastosowania]

1. Ustawie podlegają nauczyciele, wychowawcy i inni pracownicy pedagogiczni zatrudnieni w:

- 1) publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach oraz placówkach doskonalenia nauczycieli działających na podstawie ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz.U. z 2017 r. poz. 59), z zastrzeżeniem ust. 2 pkt 1a, 1b oraz pkt 2 lit. a;
- 2) zakładach poprawczych oraz schroniskach dla nieletnich działających na podstawie ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz.U. z 2016 r. poz. 1654 oraz z 2017 r. poz. 773);
- 3) *(uchylony)*
- 4) publicznych kolegiach pracowników służb społecznych.

1a. *(uchylony)*

2. Ustawie podlegają również, w zakresie określonym ustawą:

- 1) nauczyciele mianowani lub dyplomowani zatrudnieni na stanowiskach, na których wymagane są kwalifikacje pedagogiczne, w:
  - a) urzędach organów administracji rządowej,
  - b) kuratoriach oświaty,
  - c) specjalistycznej jednostce nadzoru,
  - d) Centralnej Komisji Egzaminacyjnej oraz okręgowych komisjach egzaminacyjnych,
  - e) organach sprawujących nadzór pedagogiczny nad zakładami poprawczymi, schroniskami dla nieletnich oraz szkołami przy zakładach karnych;

- 1a) nauczyciele zatrudnieni w publicznych szkołach i szkolnych punktach konsultacyjnych przy przedstawicielstwach dyplomatycznych, urzędach konsularnych i przedstawicielstwach wojskowych Rzeczypospolitej Polskiej;
- 1b) nauczyciele zatrudnieni w publicznych placówkach doskonalenia nauczycieli o zasięgu ogólnokrajowym, publicznych placówkach doskonalenia nauczycieli szkół artystycznych oraz publicznych placówkach doskonalenia nauczycieli przedmiotów zawodowych, którzy nauczają w szkołach rolniczych, oraz publicznej placówce doskonalenia nauczycieli przedmiotów zawodowych o zasięgu ogólnokrajowym, o których mowa odpowiednio w art. 8 ust. 5 pkt 1 lit. b, ust. 6 i ust. 7 pkt 2 i ust. 14 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe;
- 2) nauczyciele zatrudnieni w:
  - a) publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach prowadzonych przez osoby fizyczne oraz osoby prawne niebędące jednostkami samorządu terytorialnego,
  - b) przedszkolach niepublicznych, niepublicznych placówkach, o których mowa w ust. 1 pkt 1, oraz szkołach niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych,
  - c) *publicznych innych formach wychowania przedszkolnego prowadzonych przez osoby fizyczne oraz osoby prawne niebędące jednostkami samorządu terytorialnego oraz niepublicznych innych formach wychowania przedszkolnego*; [Art. 1 ust. 2 pkt 2 lit. c dodana przez art. 76 pkt 1 FinZadOśwU; zmiana wchodzi w życie 1.9.2018 r.]
- 3) nauczyciele urlopowani na podstawie przepisów ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (Dz.U. z 2015 r. poz. 1881);
- 4) pracownicy zatrudnieni u pracodawców niewymienionych w ust. 1 oraz ust. 2 pkt 1–3, pełniący funkcję instruktorów praktycznej nauki zawodu oraz kierowników praktycznej nauki zawodu, posiadający kwalifikacje określone dla nauczycieli praktycznej nauki zawodu oraz wykonujący pracę dydaktyczną i wychowawczą w wymiarze przewidzianym dla tych nauczycieli;
- 5) pracownicy zatrudnieni w Ochotniczych Hufcach Pracy na stanowiskach wychowawców, pedagogów oraz na stanowiskach kierowniczych, posiadający kwalifikacje, o których mowa w art. 9 ust. 1 pkt 1, wykonujący pracę dydaktyczną i wychowawczą co najmniej w połowie obowiązującego ich czasu pracy.

Powiązania z innymi przepisami:

- art. 2, 8 PrOśw,
- art. 10, 27 NielU,
- art. 25, 31 ZwZawU,
- art. 91a, 91b KartaNauczU.

I. Definicja nauczyciela

1. Przepisów KartaNauczU, wbrew tytułowi aktu prawnego, nie stosuje się wyłącznie do nauczycieli, lecz również do wychowawców i innych pracowników pedagogicznych.

Komentowany przepis, w powiązaniu z art. 3 pkt 1 KartaNauczU i art. 5, 6 i 7 PrOśw, wprowadza jednocześnie legalną **definicję nauczyciela**, jako osoby zatrudnionej u pracodawcy wymienionego w art. 1 KartaNauczU, wykonującej funkcje pedagogiczne. W ślad za tym, żadna inna praca nie może być uznana za pracę nauczycielską. Potwierdza to SN – Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w wyroku z 31.5.2006 r. (I UK 319/05, Legalis).

2. Na marginesie warto zauważyć, że PrSzkołWyż wprowadza oczywiście instytucję nauczyciela akademickiego, celowo jednak konsekwentnie posługuje się określeniem „akademicki”, dla odróżnienia od nauczycieli szczebla innego niż wyższy.

II. Zakres stosowania ustawy

3. Komentowany przepis pozostaje w ścisłym związku z art. 91b KartaNauczU. Wynika to z faktu, że przepisów KartaNauczU nie stosuje się w jednakowym zakresie do wszystkich nauczycieli. Czytając przepisy łącznie, należy stwierdzić, że art. 1 KartaNauczU określa krąg osób obejmowanych stosowaniem jej przepisów, natomiast art. 91b KartaNauczU zakres stosowania przepisów KartaNauczU w stosunku do nauczycieli, wychowawców i innych pracowników pedagogicznych.

Ważne

Ustawodawca wprowadził dwa kryteria różnicowania sytuacji pracowników pedagogicznych. Po pierwsze, jest to wymiar etatu (zob. art. 91b ust. 1, ust. 2 pkt 3 i 4 KartaNauczU), po drugie, typ pracodawcy, u którego nauczyciel jest zatrudniony (art. 91b ust. 2 pkt 1 i 2 oraz ust. 2a KartaNauczU).

Artykuł 1 ust. 1 KartaNauczU wymienia rodzaje jednostek oświatowych, w których zatrudnienie powoduje, że KartaNauczU ma w całości zastosowanie do nauczyciela. Jednostkami tymi są:

- 1) publiczne przedszkola (w tym z oddziałami integracyjnymi lub specjalnymi, przedszkola integracyjne i specjalne oraz inne formy wychowania przedszkolnego);
- 2) publiczne szkoły:
  - a) podstawowe, w tym: specjalne, integracyjne, z oddziałami przedszkolnymi, integracyjnymi, specjalnymi, przysposabiającymi do pracy, dwujęzycznymi, sportowymi i mistrzostwa sportowego, sportowe i mistrzostwa sportowego,
  - b) ponadpodstawowe, w tym: specjalne, integracyjne, dwujęzyczne, z oddziałami integracyjnymi, specjalnymi, dwujęzycznymi, sportowymi i mistrzostwa spor-

towego, sportowe, mistrzostwa sportowego, rolnicze, leśne, morskie, żegluga śródlądowej oraz rybołówstwa,

- c) artystyczne;
- 3) publiczne placówki:
  - a) oświatowo-wychowawcze, w tym szkolne schroniska młodzieżowe, umożliwiające rozwijanie zainteresowań i uzdolnień oraz korzystanie z różnych form wypoczynku i organizacji czasu wolnego;
  - b) kształcenia ustawicznego, placówki kształcenia praktycznego oraz ośrodki dokształcania i doskonalenia zawodowego, umożliwiające uzyskanie i uzupełnienie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych;
  - c) artystyczne – ogniska artystyczne umożliwiające rozwijanie zainteresowań i uzdolnień artystycznych;
  - d) zapewniające opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania;
- 4) publiczne placówki doskonalenia nauczycieli działające na podstawie PrOśw;
- 5) zakłady poprawcze oraz schroniska dla nieletnich działające na podstawie NielU;
- 6) publiczne kolegia pracowników służb społecznych;
- 7) biblioteki pedagogiczne;
- 8) poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym poradnie specjalistyczne udzielające dzieciom, młodzieży, rodzicom i nauczycielom pomocy psychologiczno-pedagogicznej, a także pomocy uczniom w wyborze kierunku kształcenia i zawodu;
- 9) młodzieżowe ośrodki wychowawcze, młodzieżowe ośrodki socjoterapii, specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze oraz specjalne ośrodki wychowawcze dla dzieci i młodzieży wymagających stosowania specjalnej organizacji nauki, metod pracy i wychowania, a także ośrodki rewalidacyjno-wychowawcze umożliwiające dzieciom i młodzieży, o których mowa w art. 36 ust. 17 PrOśw, a także dzieciom i młodzieży z niepełnosprawnościami sprzężonymi, z których jedną z niepełnosprawności jest niepełnosprawność intelektualna, realizację odpowiednio obowiązku, o którym mowa w art. 31 ust. 4 PrOśw, obowiązku szkolnego i obowiązku nauki;

z wyjątkiem:

- 1) publicznych szkół i szkolnych punktach konsultacyjnych przy przedstawicielstwach dyplomatycznych, urzędach konsularnych i przedstawicielstwach wojskowych Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) publicznych placówek doskonalenia nauczycieli o zasięgu ogólnokrajowym (art. 8 ust. 5 pkt 1 lit. b PrOśw);
- 3) publicznych placówek doskonalenia nauczycieli szkół artystycznych (art. 8 ust. 6 PrOśw);
- 4) publicznych placówek doskonalenia nauczycieli przedmiotów zawodowych, którzy nauczają w szkołach rolniczych (art. 8 ust. 7 pkt 2 PrOśw);
- 5) publicznej placówki doskonalenia nauczycieli przedmiotów zawodowych o zasięgu ogólnokrajowym (art. 8 ust. 14 PrOśw);
- 6) publicznych przedszkoli, szkół i placówek prowadzonych przez osoby fizyczne oraz osoby prawne niebędące jednostkami samorządu terytorialnego.

Zgodnie z art. 91b ust. 1 KartaNauczU tylko w przypadku, gdyby nauczyciel, o którym mowa w ust. 1 komentowanego artykułu, był zatrudniony w wymiarze niższym niż połowa obowiązującego wymiaru zajęć, nie stosuje się do niego przepisów art. 54 ust. 5, art. 72 i 86–90 KartaNauczU. W pozostałym zakresie KartaNauczU ma do takiego nauczyciela zastosowanie.

W sposób szczególny ustawodawca traktuje nauczyciela zatrudnionego w kilku szkołach, który w żadnej z tych szkół nie jest zatrudniony w wymiarze co najmniej 1/2 obowiązkowego wymiaru zajęć, łącznie jednak wymiar jego zajęć stanowi co najmniej 1/2 obowiązkowego wymiaru zajęć dla danego stanowiska (art. 22 ust. 3 KartaNauczU). Do takiego nauczyciela nie ma zastosowania przepis art. 91b ust. 1 KartaNauczU – oznacza to że jest on traktowany tak, jakby był zatrudniony w wymiarze co najmniej połowy obowiązkowego wymiaru zajęć (stosuje się do niego wszystkie przepisy KartaNauczU).

4. *De lege ferenda* warto zwrócić uwagę, że ustawodawca dopuścił się, jak się zdaje, błędu z zakresu poprawnej legislacji, ponieważ norma z art. 22 ust. 3 KartaNauczU powinna się znaleźć w art. 91b KartaNauczU, jako przepisie określającym zakres normowania ustawy w zależności od wymiaru etatu i typu szkoły.

III. Stosowanie wybranych przepisów ustawy

5. Karta Nauczyciela reguluje również stosunki pracy innych nauczycieli (wymienionych w ust. 2 komentowanego przepisu), jednak jedynie w zakresie określonym w art. 91a i 91b KartaNauczU.

Przepisom KartaNauczU podlegają zatem:

- 1) nauczyciele mianowani lub dyplomowani zatrudnieni na stanowiskach, na których wymagane są kwalifikacje pedagogiczne (niezależnie od wymiaru etatu), w:
  - a) urzędach organów administracji rządowej (MEN, Ministerstwie Sprawiedliwości, Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Ministerstwie Środowiska) i kuratoriach oświaty, w tym kuratorzy (art. 1 ust. 2 pkt 1 lit. a i b KartaNauczU) – przysługują im (niezależnie od wymiaru etatu) uprawnienia wynikające z art. 9a–9i, 51, 86, 88 i 90 KartaNauczU (art. 91a ust. 1 pkt 1 KartaNauczU),
  - b) specjalistycznej jednostce nadzoru (Centrum Edukacji Artystycznej) i organach sprawujących nadzór pedagogiczny nad zakładami poprawczymi, schroniskami dla nieletnich oraz szkołami przy zakładach karnych (art. 1 ust. 2 pkt 1 lit. c i e KartaNauczU) – przysługują im (niezależnie od wymiaru etatu) uprawnienia wynikające z art. 9a–9i, 51, 63, 86, 88 i 90 (art. 91a ust. 1 pkt 2 KartaNauczU);
- 2) nauczyciele zatrudnieni w publicznych szkołach i szkolnych punktach konsultacyjnych przy przedstawicielstwach dyplomatycznych, urzędach konsularnych i przedstawicielstwach wojskowych Rzeczypospolitej Polskiej (art. 1 ust. 2 pkt 1a KartaNauczU) – przysługują im (niezależnie od wymiaru etatu) uprawnienia wynikające z rozdziałów 2–4, art. 31, art. 42 ust. 1, 2 i 7a, art. 51, 63–67 oraz rozdziałów 8–11 (art. 91a ust. 4 KartaNauczU);

- 3) nauczyciele mianowani lub dyplomowani zatrudnieni na stanowiskach, na których wymagane są kwalifikacje pedagogiczne w Centralnej Komisji Egzaminacyjnej oraz okręgowych komisjach egzaminacyjnych, nauczyciele zatrudnieni w publicznych placówkach doskonalenia nauczycieli o zasięgu ogólnokrajowym, publicznych placówkach doskonalenia nauczycieli szkół artystycznych oraz publicznych placówkach doskonalenia nauczycieli przedmiotów zawodowych, którzy nauczają w szkołach rolniczych, oraz publicznej placówce doskonalenia nauczycieli przedmiotów zawodowych o zasięgu ogólnokrajowym, o których mowa odpowiednio w art. 8 ust. 5 pkt 1 lit. b, ust. 6 i 7 pkt 2 i ust. 14 PrOśw (art. 1 ust. 2 pkt 1 lit. d i pkt 1b KartaNauczU) – przysługują im (niezależnie od wymiaru etatu) uprawnienia wynikające z art. 9a–9i, 30 ust. 5, art. 32, 33, 47, 49 ust. 1 pkt 3, art. 51, 63, 86–88 i 90 (art. 91a ust. 2 KartaNauczU);
- 4) nauczyciele urlopowani na podstawie przepisów ZwZawU (art. 1 ust. 2 pkt 3 KartaNauczU). Przepis normuje sytuację działaczy związkowych, o których mowa w art. 25 ZwZawU (prawo do urlopu bezpłatnego przysługuje pracownikowi powołanemu do pełnienia z wyboru funkcji związkowej poza zakładem pracy, jeżeli z wyboru wynika obowiązek wykonywania tej funkcji w charakterze pracownika). Przepis nie reguluje sytuacji osób, o których mowa w art. 31 ZwZawU (zwolnionych z obowiązku świadczenia pracy na okres kadencji w zarządzie organizacji związkowej), ponieważ nie jest to w żadnym przypadku urlop i Kartę stosuje się do nich w pełnym zakresie, z nielicznymi odstępstwami, np. art. 9e ust. 3 KartaNauczU). Nauczycielom tym przysługują (niezależnie od wymiaru etatu) uprawnienia wynikające z art. 9a–9i, 30, 31, 33, 49, 51, 73, 86–88 i 90 (art. 91a ust. 3 KartaNauczU);
- 5) nauczyciele zatrudnieni w:
  - a) publicznych przedszkolach i szkołach prowadzonych przez osoby fizyczne oraz osoby prawne niebędące jednostkami samorządu terytorialnego (art. 1 ust. 2 pkt 2 lit. a KartaNauczU):
    - bez względu na wymiar zatrudnienia – do 31.8.2018 r. mają do nich zastosowanie przepisy art. 6, art. 6a ust. 4–10, 12 i 13, art. 9, 11a, 26, 63 i 75–85z KartaNauczU, natomiast od 1.9.2018 r. – art. 6, 6a, 9, 10a, 11a, 26, 63 i 75–85z KartaNauczU (art. 91b ust. 2 pkt 1 KartaNauczU),
    - jeśli są zatrudnieni w wymiarze co najmniej 1/2 obowiązkowego wymiaru zajęć (dotyczy to również nauczyciela zatrudnionego na stanowisku dyrektora) – do 31.12.2018 r. mają do nich zastosowanie również przepisy art. 9a–9i, 22 ust. 3 i 4, art. 49 ust. 1 pkt 2 i 3, art. 51, 70a ust. 4 i 7, art. 86, 88 i 90 oraz przepisy wydane na podstawie art. 70a ust. 9 KartaNauczU, natomiast od 1.1.2019 r. – art. 9a–9i, 22 ust. 3 i 4, art. 49 ust. 1 pkt 2 i 3, art. 51, 70a ust. 4 i 7, art. 86, 88 i 90 oraz przepisy wydane na podstawie art. 70a ust. 9 KartaNauczU (art. 91 ust. 2 pkt 3 KartaNauczU);
  - b) przedszkolach niepublicznych (art. 1 ust. 2 pkt 2 lit. b KartaNauczU):
    - bez względu na wymiar zatrudnienia – do 31.8.2018 r. mają do nich zastosowanie przepisy art. 6, 6a ust. 4–10, 12 i 13, art. 9, 11a, 26, 63

- i 75–85z KartaNauczU, natomiast od 1.9.2018 r. – art. 6, 6a, 9, 10a, 11a, 26, 63 i 75–85z KartaNauczU (art. 91b ust. 2 pkt 1 KartaNauczU)
- jeśli są zatrudnieni w wymiarze co najmniej 1/2 obowiązkowego wymiaru zajęć (dotyczy to również nauczyciela zatrudnionego na stanowisku dyrektora) – do 31.12.2018 r. mają do nich zastosowanie również przepisy art. 9a–9i, 22 ust. 3 i 4, art. 49 ust. 1 pkt 2 i 3, art. 51, 70a ust. 3, 4 i 6 oraz art. 88 KartaNauczU, natomiast od 1.1.2019 r. – art. 9a–9i, 22 ust. 3 i 4, art. 49 ust. 1 pkt 2 i 3, art. 51, 70a ust. 4 i 7 i art. 88 oraz przepisy wydane na podstawie art. 70a ust. 9 KartaNauczU (art. 91b ust. 2 pkt 4 KartaNauczU);
- c) publicznych innych formach wychowania przedszkolnego prowadzonych przez osoby fizyczne oraz osoby prawne niebędące jednostkami samorządu terytorialnego oraz niepublicznych innych formach wychowania przedszkolnego (przepis art. 1 ust. 2 pkt 2 lit. c KartaNauczU wchodzi w życie 1.9.2018 r.):
- bez względu na wymiar zatrudnienia – mają do nich zastosowanie przepisy art. 6, 6a, 9, 10a, 11a, 26, 63 i 75–85z KartaNauczU (art. 91b ust. 2 pkt 1 KartaNauczU),
- jeśli są zatrudnieni w wymiarze co najmniej 1/2 obowiązkowego wymiaru zajęć (dotyczy to również nauczyciela zatrudnionego na stanowisku dyrektora) – do 31.12.2018 r. mają do nich zastosowanie również przepisy art. 9a–9i, 22 ust. 3 i 4, art. 49 ust. 1 pkt 2 i 3, art. 51, 70a ust. 3, 4 i 6 oraz art. 88 KartaNauczU, natomiast od 1.1.2019 r. – art. 9a–9i, 22 ust. 3 i 4, art. 49 ust. 1 pkt 2 i 3, art. 51, 70a ust. 4 i 7 i art. 88 oraz przepisy wydane na podstawie art. 70a ust. 9 KartaNauczU (art. 91b ust. 2 pkt 4 KartaNauczU);
- d) niepublicznych placówkach prowadzonych przez osoby fizyczne oraz osoby prawne niebędące jednostkami samorządu terytorialnego oraz niepublicznych placówkach doskonalenia nauczycieli działających na podstawie PrOśw (art. 1 ust. 2 pkt 2 lit. a i b KartaNauczU):
- bez względu na wymiar zatrudnienia – do 31.8.2018 r. mają do nich zastosowanie przepisy art. 6, 6a ust. 4–10, 12 i 13, art. 9, 26, 63 i 75–85z KartaNauczU, natomiast od 1.9.2018 r. – art. 6, 6a, 9, 10a, 26, 63 i 75–85z KartaNauczU (art. 91b ust. 2 pkt 2 KartaNauczU),
- jeśli są zatrudnieni w wymiarze co najmniej 1/2 obowiązkowego wymiaru zajęć (dotyczy to również nauczyciela zatrudnionego na stanowisku dyrektora) – do 31.12.2018 r. mają do nich zastosowanie przepisy art. 9a–9i, 22 ust. 3 i 4, art. 49 ust. 1 pkt 2 i 3, art. 51, 70a ust. 3, 4 i 6, art. 86, 88 i 90 KartaNauczU, natomiast od 1.1.2019 r. – art. 9a–9i, 22 ust. 3 i 4, art. 49 ust. 1 pkt 2 i 3, art. 51, 70a ust. 4 i 7, art. 86, 88 i 90 oraz przepisy wydane na podstawie art. 70a ust. 9 KartaNauczU (art. 91b ust. 2 pkt 3 KartaNauczU);
- e) szkołach niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych:
- bez względu na wymiar zatrudnienia – do 31.8.2018 r. mają do nich zastosowanie przepisy art. 6, 6a ust. 4–10, 12 i 13, art. 9, 11a, 26, 63 i 75–85z KartaNauczU, natomiast od 1.9.2018 r. – art. 6, 6a, 9, 10a, 11a, 26, 63 i 75–85z KartaNauczU (art. 91b ust. 2 pkt 1 KartaNauczU),

- jeśli są zatrudnieni w wymiarze co najmniej 1/2 obowiązkowego wymiaru zajęć (dotyczy to również nauczyciela zatrudnionego na stanowisku dyrektora)
  - do 31.12.2018 r. mają do nich zastosowanie przepisy art. 9a–9i, 22 ust. 3 i 4, art. 49 ust. 1 pkt 2 i 3, art. 51, 70a ust. 3, 4 i 6, art. 86, 88 i 90 KartaNauczU, natomiast od 1.1.2019 r. – art. 9a–9i, 22 ust. 3 i 4, art. 49 ust. 1 pkt 2 i 3, art. 51, 70a ust. 4 i 7, art. 86, 88 i 90 oraz przepisy wydane na podstawie art. 70a ust. 9 KartaNauczU (art. 91b ust. 2 pkt 3 KartaNauczU);
- 6) pracownicy zatrudnieni u pracodawców niewymienionych wyżej, pełniący funkcję instruktorów praktycznej nauki zawodu oraz kierowników praktycznej nauki zawodu, posiadający kwalifikacje określone dla nauczycieli praktycznej nauki zawodu oraz wykonujący pracę dydaktyczną i wychowawczą w wymiarze przewidzianym dla tych nauczycieli. Chodzi tu zatem o faktyczne wykonywanie określonej w ten sposób pracy, niezależnie od formy prowadzenia działalności przez pracodawcę. Do pracowników tych mają zastosowanie przepisy art. 6, 51, 63, 64 ust. 3, art. 86–88 i 90 KartaNauczU (art. 91b ust. 2a KartaNauczU);
- 7) pracownicy zatrudnieni w Ochotniczych Hufcach Pracy na stanowiskach wychowawców, pedagogów oraz na stanowiskach kierowniczych, posiadający kwalifikacje, o których mowa w art. 9 ust. 1 pkt 1, wykonujący pracę dydaktyczną i wychowawczą co najmniej w połowie obowiązującego ich czasu pracy – mają zastosowanie przepisy art. 6, 51, 63, 64 ust. 3, art. 86–88 i 90 KartaNauczU.

IV. Uwagi końcowe

6. Zagadnienie zakresu regulacji KartaNauczU ma jeszcze jeden walor praktyczny. Przepisy prawa inne niż komentowany akt prawny przyznają określone uprawnienia nauczycielom (zob. zwłaszcza NauczŚwiadU). Z punktu widzenia treści tych aktów należy opowiedzieć się za jednolitym rozumieniem definicji nauczyciela i okres pracy w tym zawodzie odnosić do pracy w przedszkolach, szkołach placówkach i innych jednostkach wyżej wymienionych.

Stosownie do art. 3 PracSamU jej przepisów nie stosuje się do pracowników zatrudnionych w jednostkach organizacyjnych jednostek samorządu terytorialnego, jeśli ich status prawny określają odrębne przepisy. Nie ulega wątpliwości, że KartaNauczU jest takim przepisem odrębnym, regulującym prawa i obowiązki nauczycieli, wynikające ze stosunku pracy. Biorąc pod uwagę powyższe, należy wyraźnie stwierdzić, że **nauczyciele nie są pracownikami samorządowymi i żaden przepis PracSamU nie ma do nich zastosowania.**

Art. 2. [Wyłączenie stosowania]

Przepisów ustawy nie stosuje się do żołnierzy w czynnej służbie wojskowej oraz funkcjonariuszy Policji i pożarnictwa:

- 1) zajmujących stanowiska nauczycieli w szkołach i placówkach oświatowo-wychowawczych wojskowych i prowadzonych przez ministra właściwego do

- spraw wewnętrznych oraz organy podległe ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych lub przez niego nadzorowane;
- 2) wyznaczonych do wykonywania zadań poza wojskiem oraz służbami podległymi lub nadzorowanymi przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych, na stanowiskach wymienionych w art. 1.

Powiązania z innymi przepisami:

- art. 91a, 91b KartaNauczU.

Przepis zawiera wyłączenie stosowania przepisów KartaNauczU do wymienionych w nim grup pracowników. Przepis ten koresponduje z art. 91a i 91b KartaNauczU. Zawiera jednak wyłączenie generalne, wskazujące, w stosunku do których pracowników, mimo że wykonują funkcje nauczycielskie, przepisów KartaNauczU nie stosuje się w ogóle. Tymczasem ww. przepisy zawierają wyłączenia szczególne, definiując, które przepisy, do których nauczycieli mają (*ergo*, które nie mają) zastosowania.

Art. 3. [Definicje pojęć]

Ilekróć w ustawie jest mowa o:

- 1) nauczycielach bez bliższego określenia – rozumie się przez to nauczycieli, wychowawców i innych pracowników pedagogicznych zatrudnionych w przedszkolach, szkołach i placówkach wymienionych w art. 1 ust. 1;
- 2) szkołach bez bliższego określenia – rozumie się przez to przedszkola, szkoły i placówki oraz inne jednostki organizacyjne wymienione w art. 1 ust. 1, a także odpowiednio ich zespoły;
- 3) stażu – rozumie się przez to okres zatrudnienia nauczyciela w przedszkolach, szkołach i placówkach oraz innych jednostkach organizacyjnych, o których mowa w art. 1 ust. 1 oraz ust. 2 pkt 2, w wymiarze co najmniej 1/2 obowiązkowego wymiaru zajęć, rozpoczętego i realizowanego w trybie i na zasadach określonych w przepisach rozdziału 3a, z tym że w przypadku nauczycieli, o których mowa w art. 9e ust. 1–3, równoważny z odbywaniem stażu jest odpowiednio okres zatrudnienia na tych stanowiskach lub czas urlopowania lub zwolnienia z obowiązku świadczenia pracy;
- 4) związkach zawodowych – rozumie się przez to związek zawodowy, którego członkiem jest nauczyciel, a jeżeli nauczyciel nie jest członkiem żadnego związku, to związek zawodowy zrzeszający nauczycieli wskazany przez nauczyciela;
- 5) ustawie – Prawo oświatowe – rozumie się ustawę, o której mowa w art. 1 ust. 1 pkt 1;
- 6) stopniu naukowym doktora – rozumie się przez to także stopień doktora sztuki.

Powiązania z innymi przepisami:

- art. 1, 9e KartaNauczU,
- art. 7 ZwZawU,
- art. 2 PrOśw,
- art. 228 PWPrOśw.

1. Komentowany przepis wprowadza legalne definicje pojęć użytych w KartaNauczU. Niektóre z nich mają duże znaczenie, w związku z użyciem ich w innych przepisach, co daje im określone znaczenie normatywne.

2. Nauczycielem w rozumieniu KartaNauczU jest nauczyciel, wychowawca i inny pracownik pedagogiczny zatrudniony w przedszkolu, szkole i placówce wymienionej w art. 1 ust. 1. Bez znaczenia jest to, w jakim wymiarze taka osoba jest zatrudniona, ponieważ, jak wspomniano wyżej, w art. 1 ust. 1 wymienione są typy jednostek oświatowych, w których zatrudnieni nauczyciele, wychowawcy i inni pracownicy pedagogiczni objęci są wszystkimi przepisami KartaNauczU, co do zasady, a jedynie w przypadku zatrudnienia w wymiarze mniejszym niż połowa obowiązkowego wymiaru zajęć poszczególnych przepisów KartaNauczU do nich się nie stosuje. Zgodnie z treścią przepisu, jeśli konkretny przepis KartaNauczU nie precyzuje, o jakiego nauczyciela w danym przypadku chodzi, należy przyjąć, że mowa jest o nauczycielach wymienionych w art. 1 ust. 1 KartaNauczU. Z tego wynika, że aby przepis uregulował sytuację nauczyciela, o którym mowa w art. 1 ust. 2 KartaNauczU, musi wyraźnie to wskazać, zaznaczając, o nauczyciela którego typu szkoły, placówki lub przedszkola chodzi. Nie zmienia to faktu, że użycie w komentowanym przepisie wyrażenia „bez bliższego określenia” oznacza, że nawet w stosunku do nauczyciela, o którym mowa w art. 1 ust. 1 KartaNauczU, można w konkretnym przypadku uregulować w stosunku do nauczyciela przedszkola i szkoły dane zagadnienie odmiennie niż w stosunku do nauczyciela placówki (por. art. 64 KartaNauczU).

3. W kolejnej definicji określa się szkołę jako szkołę, przedszkole i placówkę oraz inne jednostki wskazane w art. 1 ust. 1 KartaNauczU, oraz zespoły tychże. Podobnie, jak w przypadku definicji nauczyciela, także w tym przypadku przez szkołę rozumie się wszystkie ww. podmioty, jeśli w przepisie nie określono typu jednostki.

Przykład

Artykuł 73 ust. 1 KartaNauczU daje nauczycielowi zatrudnionemu w pełnym wymiarze zajęć na czas nieokreślony, po przepracowaniu co najmniej 7 lat w szkole, prawo skorzystania z urlopu dla poratowania zdrowia. Mając na uwadze, że przepis nie określa bliżej, o jakie typy szkół chodzi, do 7-letniego okresu pracy należy wliczyć zatrudnienie w przedszkolu, szkole, placówce, o której mowa w art. 1 ust. 1 KartaNauczU, bądź ich zespołe.

4. Zdecydowanie większą doniosłość ma definicja stażu zawarta w komentowanym przepisie. Jest to okres zatrudnienia nauczyciela w przedszkolach, szkołach i placów-

kach oraz innych jednostkach organizacyjnych, o których mowa w art. 1 ust. 1 oraz ust. 2 pkt 2 KartaNauczU w wymiarze co najmniej 1/2 obowiązkowego wymiaru zajęć, rozpoczętego i realizowanego w trybie i na zasadach określonych w przepisach rozdziału 3a. Z treści przepisu wynika, że okres ten ma być okresem zatrudnienia, czyli pozostawania w stosunku pracy. Zasady odbywania stażu określają przepisy art. 9d KartaNauczU, wskazując jednocześnie, staż jest przedłużany, mimo pozostawania w stosunku pracy, jeśli nauczyciel nie świadczył pracy (zob. art. 9d ust. 5 i 5a KartaNauczU).

5. Zarówno KartaNauczU, jak i ustawa szczególna (PWPrOśw) zawierają wyjątki od zasady wskazującej na konieczność zatrudnienia w wymiarze co najmniej połowy etatu. Stosownie do treści art. 91a ust. 5 KartaNauczU w przypadku nauczycieli zatrudnionych w publicznych szkołach i szkolnych punktach konsultacyjnych przy przedstawicielstwach dyplomatycznych, urzędach konsularnych i przedstawicielstwach wojskowych Rzeczypospolitej Polskiej, przez staż rozumie się okres zatrudnienia nauczyciela w publicznych szkołach i szkolnych punktach konsultacyjnych przy przedstawicielstwach dyplomatycznych, urzędach konsularnych i przedstawicielstwach wojskowych, bez względu na wymiar zatrudnienia, rozpoczętego i realizowanego w trybie i na zasadach określonych w przepisach rozdziału 3a, z tym że w przypadku nauczycieli, o których mowa w art. 9e ust. 1 KartaNauczU, równoważny z odbywaniem stażu jest odpowiednio okres zatrudnienia na tym stanowisku.

6. Stosownie do treści art. 228 PWPrOśw ograniczenie zatrudnienia (zob. art. 225 ust. 2 i 5 PWPrOśw) nauczycielowi gimnazjum do wymiaru niższego niż 1/2 obowiązkowego wymiaru zajęć nie powoduje przerwania stażu na kolejny stopień awansu zawodowego, rozpoczętego przed dniem ograniczenia zatrudnienia.

7. Nauczyciel dotychczasowego gimnazjum, który w okresie trwania stażu na kolejny stopień awansu zawodowego zmienił miejsce zatrudnienia, może kontynuować staż na kolejny stopień awansu zawodowego, jeżeli podjął zatrudnienie w szkole, bez względu na wymiar zatrudnienia, nie później niż 12 miesięcy po ustaniu poprzedniego stosunku pracy i za okres dotychczas odbytego stażu otrzymał pozytywną ocenę dorobku zawodowego. Dotyczy to również nauczycieli dotychczasowych gimnazjów, którzy rozpoczęli lub kontynuują staż w szkołach, w których są prowadzone klasy dotychczasowego gimnazjum. Chodzi tu zatem o sytuację, kiedy nauczyciel pracował i pracuje w szkole podstawowej i w niej rozpoczął staż. Jeśli w trakcie stażu szkoła podstawowa zaczęła prowadzić klasy zlikwidowanego gimnazjum, ten nauczyciel szkoły podstawowej może odbywać staż, nawet jeśli wymiar jego etatu zmniejszył się poniżej połowy obowiązkowego wymiaru zajęć.

8. W przypadku nauczycieli, o których mowa w art. 9e ust. 1–3 KartaNauczU (dyrektorzy, nauczyciele zatrudnieni w tzw. „administracji oświatowej”, w szkołach przy placówkach dyplomatycznych oraz nauczyciele urlopowani lub zwolnieni z obowiązku świadczenia pracy na podstawie ZwZawU), równoważny z odbywaniem stażu jest odpowiednio okres zatrudnienia na stanowiskach wymienionych w art. 9e ust. 1 i 2 KartaNauczU lub czas urlopowania lub zwolnienia z obowiązku świadczenia pracy (art. 9e ust. 3 KartaNauczU).

9. W rozumieniu ustawy związek zawodowy to ten związek, który zrzesza nauczyciela, a jeśli nie zrzesza, to ten wskazany przez nauczyciela. Regulacja ta koresponduje z przepisem art. 7 ust. 2 ZwZawU, zgodnie z którym w sprawach indywidualnych stosunków pracy związki zawodowe reprezentują prawa i interesy swoich członków. Na wniosek pracownika niezrzeszonego związek zawodowy może podjąć się obrony jego praw i interesów wobec pracodawcy. Warto jednak dostrzec, że ustawodawstwo oświatowe jest w tym zakresie niespójne, ponieważ przykładowo PrOśw częściej posługuje się pojęciem zakładowej organizacji związkowej.

Art. 4. [Współdziałanie ze związkami zawodowymi]

1. Zasady współdziałania w dziedzinie oświaty i wychowania organów administracji rządowej (organów jednostek samorządu terytorialnego) ze związkami zawodowymi zrzeszającymi nauczycieli, nieustalone w ustawie o związkach zawodowych, określają porozumienia zawierane przez odpowiednie organy administracji rządowej (organy jednostek samorządu terytorialnego) z organami właściwego szczebla tych związków.

2. Rozporządzenia i zarządzenia przewidziane ustawą podlegają uzgodnieniu ze związkami zawodowymi zrzeszającymi nauczycieli.

Powiązania z innymi przepisami:

- art. 19 ZwZawU,
- art. 1 SporyZbiorU.

1. Przedmiotowy przepis stanowi uzupełnienie i rozszerzenie regulacji ZwZawU, która z znacznej mierze normuje relacje na linii zakładowa (międzyzakładowa) organizacja związkowa – pracodawca. Jedynie art. 19 ZwZawU określa tryb konsultacji na poziomie jednostek samorządu terytorialnego i administracji rządowej.

2. Komentowany przepis wprowadza regulację dalej idącą, mianowicie że rozporządzenia i zarządzenia przewidziane ustawą podlegają uzgodnieniu ze związkami zawodowymi zrzeszającymi nauczycieli. Oznacza to, że akty wykonawcze i zarządzenia wewnętrzne wydane na podstawie KartaNauczU (tak, jak się zdaje, należy rozumieć słowo „ustawa” użyte w przepisie) podlegają procedurze uzgodnienia. W związku z wątpliwościami, jakie mogą pojawiać się na gruncie znaczenia zwrotu „uzgodnienia”, należy przytoczyć wyrok TK z 17.3.1998 r. (U 23/97, OTK 1998, Nr 2, poz. 11), w którym stwierdzono „art. 4 ust. 2 Karty Nauczyciela nie przewiduje wydania rozporządzenia Ministra wspólnie ze związkami zawodowymi ani nie uzależnia jego wydania od ich zgody”. Oznacza to, że projekty rozporządzeń i zarządzeń winny być poddane procesowi negocjacji, w trakcie którego związki zawodowe będą mieć możliwość nie tylko wyrażenia opinii o projekcie rozporządzenia, ale prowadzone z nimi negocjacje powinny zmierzać do osiągnięcia możliwie pełnego uwzględnienia ich wniosków.

3. Przepis art. 4 ust. 1 KartaNauczU wprowadza możliwość zawarcia porozumienia przez związek zawodowy zrzeszający nauczycieli z odpowiednim organem administracji rządowej lub organem samorządu terytorialnego. W porozumieniu takim można określić zasady współdziałania stron w dziedzinie oświaty i wychowania. Aktualnie obowiązują dwa takie porozumienia:

- 1) porozumienie MEN z Krajową Sekcją Oświaty i Wychowania NSZZ „Solidarność” z 10.7.1990 r. w sprawie zasad współdziałania w dziedzinie oświaty i wychowania organów administracji państwowej z instancjami Krajowej Sekcji Oświaty i Wychowania NSZZ „Solidarność” (Dz.Urz. MEN Nr 7, poz. 47);
- 2) porozumienie zawarte 15.11.2002 r. pomiędzy MENiS a Zarządem Głównym Związku Nauczycielstwa Polskiego (Dz.Urz. MEN z 2003 r. Nr 1, poz. 6).

Doświadczenie pokazuje jednak, że porozumienia te są w dużej mierze martwe, ponieważ głównie resort edukacji nie wywiązuje się, przy braku reakcji drugiej strony, z ich postanowień. Formalnie jednak funkcjonują w obrocie prawnym.

4. Komentowany przepis wprowadzono w czasach, gdy organy administracji państwowej pełniły funkcję organów prowadzących szkoły. Obecnie w zdecydowanej większości są to samorządy, mimo że aparat państwowy nie wyzbył się zasadniczej roli w postaci kształtowania warunków pracy i wynagradzania. Z tego względu regulacja dotycząca zasad współdziałania administracji państwowej z reprezentacjami pracowniczymi wydaje się niepełna. Objawia się to zwłaszcza w procedurze sporu zbiorowego.

5. W sporze zbiorowym żądania organizacji związkowej kierowane są do pracodawców, ponieważ zgodnie z art. 1 SporyZbiorU spór zbiorowy jest prowadzony z pracodawcą lub pracodawcami. „W rozumieniu art. 3 KP pracodawcą jest podmiot – jednostka organizacyjna lub osoba fizyczna zatrudniająca pracowników (bliżej zob. A.M. Świątkowski, Kodeks pracy. Komentarz, Warszawa 2016, s. 11–12). Podmioty zewnętrzne wobec pracodawcy [np. organy prowadzące szkoły, czy Minister Edukacji Narodowej – przyp. autora] nie mogą być więc formalnie stronami sporów zbiorowych, nawet jeżeli są – ze względu na finansowanie pracodawców – bezpośrednio zainteresowane sprawami, które stanowią przedmiot tych sporów. [...] W świetle obowiązujących przepisów zbiorowego prawa pracy adresatami sporów zbiorowych nie mogą być formalnie jednostki organizacyjne władzy lub administracji państwowej niewystępujące w roli pracodawców” [J. Wrątny, K. Walczak (red.), Zbiorowe prawo pracy. Komentarz, Warszawa 2009].

6. Z powyższego wynikałoby, że niedopuszczalne byłoby prowadzenie sporu zbiorowego, np. z Rządem RP czy MEN. Należy jednak zaznaczyć, że zdaniem przedstawicieli doktryny, jak również autora i taki spór byłby legalny. Jak wskazuje TK w uzasadnieniu orzeczenia z 24.2.1997 r. (K 19/96, Legalis) „możliwe jest też wykorzystanie strajku, który – choć formalnie skierowany przeciwko «bezpośrednim pracodawcom» – nie będzie bez wpływu na rokowania związków zawodowych z ministrem prowadzone w trybie kodeksu pracy. Tego typu sytuacje nie są obce praktyce życia społecznego”. Natomiast M. Kurzynoga wskazuje, że: „pomimo iż prawo polskie wyklucza jednostki samorządu terytorialnego oraz państwo jako adresatów żądań strajkowych, taka akcja strajkowa

w świetle unormowań międzynarodowych jest legalna. Jest to tym bardziej uzasadnione, że w pewnych sytuacjach domaganie się spełnienia postulatów od władzy publicznej jest jedyną skuteczną metodą osiągnięcia żądań” (por. *M. Kurzynoga*, Warunki legalności strajku, Warszawa 2011, s. 126 i n.).

Art. 5. (uchylony)